

Stanovisko České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání a Učitelské platformy k záměru MŠMT na změnu financování pozice asistent pedagoga

Oceňujeme snahu MŠMT zajistit systémové financování asistentů pedagoga ve školách a s tím spojenou větší předvídatelnost výdajů státního rozpočtu na podpůrná opatření. **Obáváme se však, že plánované zásadní snížení počtu asistentů pedagoga (AP) není s ohledem na současnou situaci ve školách vhodným řešením.** Návrh parametrizace financování úvazků asistentů pedagoga nadto nepočítá s kritériem počtu žáků¹ se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) ve třídě. **Počet žáků se SVP ve třídě by přitom měl být klíčovým kritériem pro stanovení úvazku AP, aby byl naplněn účel tohoto podpůrného opatření – podpora učitele při vzdělávání žáků se SVP.**

Školy jsou aktuálně velmi zatíženy následky pandemie COVID 19 a uzavření škol. **Učitelé poukazují na výrazný nárůst počtu žáků s obtížemi v oblasti vzdělávání i duševního zdraví.** Asistenti pedagoga ve třídách aktuálně pomáhají širokému spektru žáků včetně žáků ukrajinských, přestože u některých nejsou evidováni jako podpůrné opatření. Je nesporné, že i díky pandemii COVID 19 narostl počet žáků se SVP, a to zejm. s náročným chováním, které je častým projevem obtíží v oblasti duševního zdraví. **Učitelé sami jsou již velmi vyčerpaní neustálými změnami a potřebou adaptace na ně.** Omezení přítomnosti asistentů pedagoga by mohlo velmi negativně zapůsobit na jejich duševní zdraví a motivaci setrvat v učitelské profesi. V důsledku ukrajinské krize od září výrazně naroste počet ukrajinských žáků v českých školách. Školy budou o to více potřebovat ke vzdělávání všech žáků adekvátní personální podporu. MŠMT na jednu stranu aktivně podporuje vzdělávání a integraci ukrajinských žáků, na druhou stranu však plánuje významně omezit podporu učitelů při vzdělávání všech ostatních žáků se SVP. Problematiku podpory vzdělávání ukrajinských žáků je třeba vnímat jako součást podpory inkluzivního vzdělávání. Jedině opatření, která na situaci ve školách reagují komplexně, mají potenciál skutečně pomoci. **Zavedení ukrajinských a dvojjazyčných asistentů na straně jedné a omezení působnosti asistentů pedagoga na straně druhé za systémová opatření považovat nelze.**

Rizika navrhované úpravy

- Omezení zavedené a funkční podpory žákům se SVP a jejich učitelům v situaci, která je mimořádně zátěžová pro všechny aktéry vzdělávání, **ztíží vzdělávání heterogenních kolektivů a bude mít v důsledku negativní vliv na všechny žáky.**
- **Nedostatek asistentů pedagoga dopadne nejvíce na školy v zatížených regionech a školy otevřené inkluzi.** Školy, jejichž skladba žáků je přirozeně méně náročná nebo se inkluzi cíleně vyhýbají, získají podporu v odpovídajícím rozsahu.
- Změna negativně dopadne také na menší a málotřídní školy, které jsou ze strany rodičů žáků se SVP častou volbou díky vhodným podmínkám (menší počty žáků ve třídě, individuálnější přístup, přátelské klima).

¹ Pojem žáci zahrnuje děti, žáky a studenty.

- **Řada stávajících asistentů pedagoga s dlouholetou praxí je ohrožena ztrátou zaměstnání.**
- **Ředitelé budou více administrativně zatíženi** dvoukolejností systému (sdílený asistent pedagoga pro více tříd a asistent pedagoga jako podpůrné opatření pro žáky s podpůrnými opatřeními 4. a 5. stupně) a případným dodatečným zajišťováním potřebné personální podpory z jiných zdrojů.
- Omezení principu individualizované podpory aktuálně garantované školským zákonem způsobí v praxi komplikace žákům s výraznějšími speciálními vzdělávacími potřebami a jejich rodinám. Školy nebudou mít ke vzdělávání těchto žáků dostatečné podmínky a kvalita jejich vzdělávání bude omezená. To ve svém důsledku povede k opětovnému směřování žáků s potřebou zvýšené podpory mimo hlavní vzdělávací proud.
- Pokud by byl nárok na podpůrné opatření asistent pedagoga omezen pouze na žáky s PO 4. a 5. stupně, **o toto podpůrné opatření přijdou např. žáci s Downovým syndromem, lehkým mentálním postižením, ADHD nebo autismem.** Tito žáci přitom většinou potřebují zvýšenou podporu i o přestávkách. Navrhovaný sdílený asistent ve výši 0,5 úvazku pro pět tříd, nedokáže zajistit podporu všem potřebným žákům.
- Poskytování intenzivní podpory ve formě ukrajinských a dvojjazyčných asistentů ukrajinským žákům za současného omezování podpory ostatním žákům se SVP **může vést k nižší míře solidarity a vstřícnosti k integraci příchozích z Ukrajiny ze strany rodičovské, odborné i většinové společnosti.**

Doporučení

- Chystanou změnu systému financování asistentů pedagoga **je třeba odložit na vhodnější dobu a věnovat dostatečný prostor transparentní a otevřené diskuzi o její výsledné podobě.** Mezitím je žádoucí sbírat a vyhodnocovat data ze škol, snižovat administrativní zátěž spojenou se systémem podpůrných opatření a **řešit přetíženost školských poradenských zařízení.**
- Z hlediska vyrovnání regionálních rozdílů i větší kontroly nad finanční náročností podpůrných opatření je **nezbytné sjednotit přístup k navrhování podpůrných opatření ze strany školských poradenských zařízení** vytvořením metodického materiálu vycházejícího z mezinárodně respektovaného diagnostického systému – nejlépe závazné Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví.
- Dále doporučujeme **co nejrychlejší systémové zakotvení odborných pozic ve školách.** Školy teď více než kdy jindy potřebují mezioborovou podporu zejména ze strany psychologů, speciálních pedagogů a sociálních pedagogů/pracovníků.
- Budoucí parametrizaci financování asistentů pedagoga doporučujeme nastavit **primárně podle kritéria počtu žáků se SVP ve škole, resp. ve třídě.**

- Zároveň musí být zachován současný právní nárok na podporu asistenta pedagoga i v rámci systému podpůrných opatření pro všechny žáky s vyšší potřebou individualizované podpory.